

NOTATKA ARCHIWALNA.

W rodzinie jednego z b.l.gionistów w Tarnowie, jest przechowywany album o rozmiarach 23,5 x 30 cm, oprawiony w dwa rodzaje płótna: białe od góry i czerwone od dołu, z datą 1914 po lewej stronie na górze i 1934 po lewej stronie na dole /cyfry tłoczone wgłębnie, złoczone/ ponad granicą kolorów - sylweta m. Tarnowa, z herbem Łaliwa z lewej strony, wykonana techniką tą samą co w/w daty. Wewnątrz 46 stron albumowych o treści:

1. Uroczystości obchodu Dwudziestolecia wymarszu Polskich Drużyn Strzeleckich z Tarnow i obwodu na pole walki w roku 1914, Tarnów 22 i 23 września 1934 r.
2. Pismo Komitetu Zjazdowego w celu upamiętnienia i uczczenia 20 rocznicy wymarszu z Tarnowa Oddziału Polskich Drużyn Strzeleckich do Krakowa.
3. Karta zgłoszenia na Zjazd Drużyniaków Obwodu tarnowskiego.
4. Zaczny Kolęgo! /Pismo ponaglające do zgłaszania udziału i wpłaty kosztów zjazdu.
5. Dwie dodatkowe informacje przedzjazdowe.
6. Zaproszenie i program Zjazdu w dniach 22 i 23. IX. 1934 /dwustronnie/.
7. Częściowa zmiana programu.
8. Baranka białe - czerwona z napisem "1914 P.D.S. 1934" i poniżej dwa, gabinetowe zdjęcia męskie, w cywilu, z napisem: Dyr. T. Machalski I komendant XIV P.D.S. /radukoja srebra na obrzeżu/ i drugie z napisem: Józef Andrzej Zajac, II komendant Obwodu.
9. Zdjęcie p.t.: "Grupa drużyniaków z Tarnowa i obwodu pod tablicą pamiątkową w dniu Zjazdu /czytelna treść tablicy, fotomontaż/.
10. Kompania honorowa 16 p.p. prezentuje broń przed gen. Władysławem Ziem-Langnerem, obok cmentarza w Łowczówku i poniżej: Część cmentarza z bramą wchodową /?!/.
11. Kaplica w Łowczówku /tylna strona/ i poniżej: Przemówienie Prezydenta m. Tarnowa Dr Bredzińskiego z ganku kaplicy cmentarza w Łowczówku.
12. Grupa Drużyniaków przy grobie ś.p. leg. Jana Jadacha na cm. w Łowczówku, poniżej: Grupa Drużyniaków obok cm. w Łowczówku.
- 13 - 17. Przemarsz ul. Kol-jową, po przyjeździe z Łowczówka - kompanii honorowej 16 p.p. ze sztandarem, korpusu oficerskiego garnizonu tarn. /2 p.s.k. i 16 p.p./, Drużyniacy ze sztandarem Zw. Legionistów, z b. komendantem J.A. Zajacem na czel., inna grupa drużyniaków, Zw. Strzelecki, Legia Inwalidów Polskich ze sztandarem, Hufiec P.W. Państw. Szk. Handl., Hufiec P.W. I Gimn., Hufiec szk. III Gimn., KPW ze sztandarem /Warsztaty Kol-jowej/, Widoczna harcarka, co dowodzi ich udziału w uroczystości, ale

- nie zostali oddzielnie sfotografowani.
18. KPW Stacja Tarnów, poniżej: Gen. Wład. Żłom - Langner odgłania tablicę pamiątkową /na budynku b. sądu XIV P.D.S., koło katedry/.
 19. Fronton domu, w którym mieściła się XIV P.D.S., po odsłonięciu tablicy /identyfikacja lokalizacji dla współczesnych badaczy i historyków!/.
 20. Grupa podczas odgrywania Hymnu, po odsłonięciu tablicy /lokalizacja !/.
 21. Zw. Strzelecki przy odsłonięciu tabl. pamiątkowej j.w., przed statua MB na Placu Katedralnym, poniżej: Gen. Żłom - Langner w otoczeniu przedstawicieli władz i korpusu oficerskiego przed defiladą.
 22. Gen. Wład. Żłom - Langner w towarzystwie starosty Lissowskiego i Przydenta miasta Dr Bredzińskiego, pod pomnikiem Mickiewicza, poniżej: Gen. Wład. Żłom - Langner w otoczeniu przedstawicieli władz na Pl. Kazimierza Wielkiego, przed defiladą.
 23. Gen./j.w./ odbiera defiladę, poniżej: Defilada Drużyniaków ze sztandarem Zw. Legionistów na czele.
 24. Korpus oficerski Garnizonu Tarnowskiego w defiladzie, poniżej: w głębi Korpus Podoficerski. Poniżej: Legion Młodych w defiladzie.
 25. Zw. Strzelecki Żeński w defiladzie, poniżej: Apel poległych drużynisków pod pomnikiem Nieznanego Żołnierza.
 26. Odczyt Józefa Andrzejaja "ajaca, wygłoszony na akademii 23. IX. 1934 z okazji "Dwudziestolecia Wymarszu Polskich Drużyn Strzeleckich z Tarnowa i Obwodu w Pol. w Roku 1914/karta tytułowa/.
 - 27 - 39/referat/.
 40. Sprawozdania z uroczystości obchodu 20-lecia wymarszu w pol. polskich drużyn strzeleckich z Tarnowa i obwodu /w/ 1914 roku./karta tytułowa/.
 - 41 - 44/referat/.
 45. Podziękowanie b. Komendanta Obwodu J.A. "ajaca.
- / = jedna strona podwójna, razem 46 stron/.

- o o o -

OPIS I TREŚĆ TABLICY PAMIĄTKOWEJ W ZAŁĘKU ZA KATEDRA.
=====

Była to tablica z białego marmuru, o dwojakim kroju liter - "tondo" stanowiła "powiększona" tróść pieczętki XIV P.D.S z orłem bez korony, z rzymską cyfrą XIV w ramce pod orłem, z napisem na etyku: "Polska Drużyna Strzelecka". litery były "drukowane". Poniżej znajdował się napis "metrykalny", o ozdobnym, starannym kroju liter o treści/odpisano dosłownie ze zdjęcia/:

W TYM DOMU
MIEŚCIŁA SIĘ XIV POLSKA
DRUŻYNA STRZELECKA
I KOMENDA OBWODU
I STAD W SIERPNIU 1914
ROKU WYRUSZYŁO 150
DRUŻYNIAKÓW NA PO-
LA WALK
W DWUDZIESTĄ RO-
CZNICĄ WYMARSZU TA-
BLICZĘ TĘ WNUROWANO.

Krój liter właściwej treści tablicy, m. in. stylizowane U/podobne do V/i charakterystyczny zarys liter S, R, W, jak i pozostałe ozdobne litery pozwala wnosić, że przedmiotowa tablica została wykonana w "akładzie Kamienniarzskim Bronisława Kulki w Tarnowie. Litery kute techniką wgłębną, o dwuspadowym nachyleniu do środka, połączane.

Lokalizacja tablicy j.w.: Pierwszy dom, za domem Mikołajewskim, idąc w kierunku ul. Kapitulnej, tablica była umieszczona symetrycznie do wykreju okna, po prawej stronie bramy wejściowej/Następny budynek z "Madonną Tablica została usunięta w czasie okupacji niemieckiej. Kto ją usunął i dalsze jej losy nie są znane.

O wyżej przytoczonych faktach nie wiedzą profesjonalni historycy, konserwatorzy i inni znawcy historii Tarnowa, którzy produkują długie wierzówki w prasie lokalnej i drukują swe prace w różnych oficynach tarnowskich. Ale żyją, na szczęście, jeszcze nieliczni starzy tarnowianie, z urodzenia a nie z przypadku, działacze społeczni z pod znaku b.TOnZmT i PTTK, którzy nie jedną jeszcze "cegółkę" mogą dorzucić do "gmachu" przeszłości miasta. Szkoda tylko, że jest ich coraz mniej i nie mają tych możliwości co zadufani w swoją wiedzę profesjonalisci...

- o o o -

Wyszczególnione powyżej zdjęcia są nie tylko b. cennym materiałem dla podstawowego tematu, ale "mimo chęci" podają tło i "sztafarz" ulic ówczesnego Tarnowa. Oto ulicą Kolejową gdzie tramwaj, wywieziony w roku 1942 do Łwowa, ota charakterystyczne "przedłużone" stroje kobiet, mniej lub więcej "twarzowe" ich kapelusze, niedostępne torbki, mężczyźni w ubraniach niewiele różniących się krojem od współczesnych. "atomiaś" uwagę zwracają spodnie męskie, zwane "pumpy", zapinane przed lub poniżej kolana, maloniki czyli sztywne kapelusze oficjeli, i zwykłe kapelusze miękkie "pospolitego" ruszenia, dalej przegląd umundurowania wojska, P.W., Strzelca, oraz

"Legionu Młodych". Oficerowie 5 p.s.k. i 16p.p.d. filują jeszcze w miękkich" czapkach, w odróżnieniu od wprowadzonych później do umundurowania sztywnych czapek garnizonowych. No i "umablowanie" ulic. Na Pl. Kazimierza, wędliniarnia, koło apteki, na miejscu późniejszej restauracji G. Kuziery "Pod palmą". W kamienicy T. rtila sklep kerzenno - spożywczy Gumniska, - Białizna Łestraga, zwanego przez mniej uważnych autorów pachytnych dzieł o Tarnowie, po prostu "Pstrągiem", tak, jakby nie można przeczytać poprawnej nazwy tej wielobranżowej f-my na zdjęciu podcięcia u Simchega; dalej Salon Mód, Przedsiębiorstwo Radiotechniczne Bandury; na ul. Katedralnej figuruje jeszcze księgarnia i drukarnia Józefa Piszca, Auto-Talais czyli przedstawicielstwo f-my Ferda, Modne Towary Bławatna Bernarda Salta, Pazar n.n. starozakonnego i na rogu pl. Katedralnego dwa sklepy - jeden "nieczytający" drugi to sklep Klahra, papierniczo - filatelistyczny, Cywilni uczestnicy uroczystości posiadają obowiązkowo przypięte akeli-cznościowe barетки, z których jedna zachowała się w albumie z przed lat. Nawierzchnie ulic i placów - kiedy jeszcze nie znana przyczynnych i finansyjnych środków technicznych "WUKO" - kostka kamienna na ul. Kel-je-waj i Pl. Kazimierza - ułożona ręcznie i równa jak stół! Zresztą ja sam pamiętam nie tylko te czasy i nawierzchnie ale i tytuł artykułu w ILC "Tarnów wzorem nawierzchni ulic". Inny świat - a przecież w czasie to nie tak dawno, dopiero pół wieku z hakiem upłynęło od opisywanych wyda-rzeń. I jeszcze jedno - album ten, wykonany chyba na specjalne zamówie-nie b. legionisty, który formą i treścią daje wyraz głębokiej miłości do z takim trudem wywalczonej wolnej Ojczyzny, jednocześnie "koresponduje" z pracą J. A. Zajęca p.t.: "Praca Niepodległościowa na terenie Tarnowa i Obwodu", wydaną nakładem b. członków Drużyn Strzeleckich właśnie z Tarno-wa i Obwodu, w r 1936, czcionkami Drukarni Dłaczalnej w Tarnowie, praca liczy 36 str. i jest ilustrowana, ale zaledwie tylko wspomina o obcho-dzie 20-lecia wymarszu z Tarnowa PDS i dopiero przedmiotowy album swoją zawartością i treścią daje niejaki pojęcie o wielkich chwilach jakie przeżyli Drużyniacy i Tarnów razem z Nimi...